Професионална гимназия по транспорт

ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ

ТЕМА:

СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА РАЗХОДИТЕ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

Ученик: Стела Георгиева, 12 а клас

Специалност 3440201:„Митническа и данъчна администрация“

Професия 344020: „Данъчен и митнически посредник“

Ръководител-консултант: доц. д-р Боряна Трифонова

СОФИЯ

2027

ЗАДАНИЕ ЗА ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ–ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

по професия код 344020 „Данъчен и митнически посредник“

специалност код 3440201 „Митническа и данъчна администрация“

на Стела Димитрова Георгиева *ученик/ученичка от 12А клас*

/трите имена на ученика/

ТЕМА № 16: СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА РАЗХОДИТЕ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

Изисквания за разработката на дипломния проект:

- **Същност и класификация на разходите;**
- **Отчитане на разходите за оперативна дейност;**
- **Отчитане на разходите за бъдещи периоди;**
- **Отчитане на финансовите и извънредни разходи;**
- **Документи, счетоводни сметки, стопански операции и счетоводни записвания във връзка с отчитане на разходите.**

График за изпълнение:

а/ дата на възлагане на дипломния проект: 11.11.2026 г.

б/ контролни проверки и консултации: ..... г.

..... г.

..... г.

..... г.

в/ краен срок за предаване на дипломния проект с индивидуалното задание:

12.04.2027 г.

Ученик..... Стела Георгиева .....

/име, фамилия/

Ръководител – консултант: доц. д-р Боряна Трифонова ..... */подпис/*

ВРИД Директор: Божидар Янев ..... */подпис, печат/*

ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО ТРАНСПОРТ – гр. СОФИЯ

ЗАДАНИЕ ЗА ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА
ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ–ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

по професия код 344020 „Данъчен и митнически посредник“
специалност код 3440201 „Митническа и данъчна администрация“

ИНДИВИДУАЛНО ЗАДАНИЕ № 16:
СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА РАЗХОДИТЕ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

на Стела Матеева Георгиева *ученик/ ученичка от* ***12А*** *клас*

/трите имена на ученика/

Указания за изпълнение на индивидуалното задание:

„Зорница“ ООД е регистрирано предприятие по ЗДДС и някои от стопанските операции през отчетния месец са:

1. При производство на продукция са вложени материали с искания за 8310 евро. Разходът е отнесен по принадлежност.
2. През месеца на базата на Таблица за амортизационни отчисления са начислени амортизации на ДМА за основната дейност 830 евро и за управлението 250 евро и на ДНА за основаната дейност 120 евро и за управлението 180 евро. Разходът е отнесен по принадлежност.
3. Начислени са заплати на работниците в основното производство за 28 000 евро и на администрацията за 7 000 евро. Разходът е отнесен по принадлежност.
4. Получена е фактура за вода на стойност 1900 евро и ДДС. Разходът се разпределя както следва – 1850 евро за основна дейност и 50 евро за управлението. Разходът е отнесен по принадлежност.
5. Получена е фактура за абонамент на списание за управлението на стойност 600 евро и ДДС. Разходът е отнесен за следващата година.
6. Получена е фактура за основен ремонт на производствено оборудване на стойност 15000 евро и ДДС. Разходът се разпределя на три равни части – 1/3 за текущата година и 2/3 за следващите две години.

- ***Да се осчетоводят стопанските операции.***
- ***Да се открият, заведат и приключат следните счетоводни сметки: с/ка РАЗХОДИ ЗА МАТЕРИАЛИ и с/ка РАЗХОДИ ЗА ОСНОВНА ДЕЙНОСТ.***

Ученик.....Стела Георгиева..... .....

/име, фамилия/ */подпис/*

Ръководител – консултант: доц. д-р Боряна Трифонова .....

ВРИД Директор: Божидар Янев */подпис, печат/*

Съдържание

УВОД 5

ГЛАВА I: СЪЩНОСТ И КЛАСИФИКАЦИЯ НА РАЗХОДИТЕ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО 6

1.1. Теоретична същност на разходите като счетоводна категория. Дефиниции съгласно ЗСч, НСС и МСС 6

1.2. Класификация на разходите за целите на финансовото счетоводство 7

1.3. Класификация на разходите за целите на управленското счетоводство 8

ГЛАВА II: СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА РАЗХОДИТЕ ЗА ОПЕРАТИВНА ДЕЙНОСТ 10

2.1. Организация на отчитането на разходите по икономически елементи (Група 60) 10

2.2. Разпределение и отчитане на разходите по функционално предназначение (Група 61) 11

2.3. Счетоводно отчитане на разходите за организация и управление и разходите за продажба 12

ГЛАВА III: СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА ФИНАНСОВИТЕ, ИЗВЪНРЕДНИТЕ РАЗХОДИ И РАЗХОДИТЕ ЗА БЪДЕЩИ ПЕРИОДИ 13

3.1. Икономическа същност и счетоводно отчитане на финансовите разходи (Група 62) 13

3.2. Същност и отчитане на разходите за бъдещи периоди (Сметка 651) 13

3.3. Извънредни разходи - съвременни аспекти в контекста на промените в счетоводните стандарти 14

ГЛАВА IV: ДОКУМЕНТИ, СЧЕТОВОДНИ СМЕТКИ, СТОПАНСКИ ОПЕРАЦИИ И СЧЕТОВОДНИ ЗАПИСВАНИЯ 16

4.1. Документооборот при отчитане на разходите - първични и вторични счетоводни документи 16

4.2. Характеристика на прилагания сметкоплан 16

V. РЕШЕНИЕ НА СЧЕТОВОДЕН КАЗУС – ПРЕДПРИЯТИЕ „ЗОРНИЦА“ ООД 18

5.1. ОСЧЕТОВОДЯВАНЕ НА СТОПАНСКИТЕ ОПЕРАЦИИ 18

5.1.1. Влагане на материали в производството (Искане за материали за 8 310 евро): ... 18

5.1.2. Начисляване на месечни амортизации на ДМА и ДНА по направления: 18

5.1.3. Начисляване на трудови възнаграждения на персонала за текущия месец: 19

5.1.4. Получена фактура за доставка на вода на обща стойност 1 900 евро без ДДС: ... 19

5.1.5. Получена фактура за абонамент на периодично списание, касаещ следващата година: 19

5.1.6. Получена фактура за извършен основен ремонт на производствено оборудване: 20

5.2. ОТКРИВАНЕ, ЗАВЕЖДАНЕ И ПРИКЛЮЧВАНЕ НА СЧЕТОВОДНИТЕ СМЕТКИ 21

ЗАКЛЮЧЕНИЕ 23

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА 24

УВОД

В условията на динамична и силно конкурентна пазарна среда, ефективното управление на всяко стопанско предприятие е пряко зависимо от качеството, навременността и точността на получаваната счетоводна информация. Настоящият дипломен проект е посветен на един от най-фундаменталните и ключови стълбове на финансово-счетоводната система – отчитането на разходите. Разходите не са просто счетоводна категория или пасивна величина, отразяваща изразходването на ресурси. Те представляват основен източник на информация за формирането на себестойността на продукцията, определянето на финансовия резултат, ценообразуването, данъчното облагане и дългосрочното стратегическо планиране. Без правилно организирано финансово и управленско отчитане на разходите, мениджмънтът на фирмата би бил лишен от реален инструмент за контрол и оптимизация.

Актуалността на темата се засилва от непрекъснатите процеси на хармонизация на българското счетоводно законодателство с Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО) и Националните счетоводни стандарти (НСС). Националният счетоводен стандарт 1 (НСС 1) – „Представяне на финансови отчети“, Закона за счетоводството, както и специфичните стандарти като НСС 2 – „Стоково-материални запаси“, поставят строги дефинитивни рамки и правила за класифицирането, оценката, текущото отчитане и оповестяването на разходите. Промените в икономическата среда, дигитализацията, въвеждането на нови технологии и усложняването на производствените вериги изискват непрекъснато адаптиране на счетоводната методология и практическото прилагане на сметкоплана. Грешките при класификацията или несвоевременното отразяване на разходите могат да доведат до сериозни изкривявания в отчета за приходите и разходите (ОПР) и баланса, което от своя страна подвежда инвеститорите, кредиторите и данъчните органи.

Основната цел на дипломния проект е да направи цялостно, систематизирано и задълбочено теоретико-практическо изследване на методологията, нормативната уредба и практическите подходи при счетоводното отчитане на разходите в предприятието. За постигането на тази основна цел се поставят няколко важни изследователски задачи: първо, изясняване на икономическата и счетоводната същност на разходите; второ, детайлен преглед на класификационните критерии; трето, проучване на организацията на отчитането на оперативните разходи по икономически елементи и функционално предназначение;

четвърто, изследване на отчитането на финансовите, извънредните и бъдещите разходи; и пето, разработване на подробен практически модел, включващ примерен документооборот, характеристика на сметкоплана и конкретни счетоводни статии. Обект на изследване са разходите като икономически процес и техният счетоводен информационен поток, а предмет – конкретните записвания, сметки и документи, чрез които се постига вярно и честно представяне.

ГЛАВА I: СЪЩНОСТ И КЛАСИФИКАЦИЯ НА РАЗХОДИТЕ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

1.1. Теоретична същност на разходите като счетоводна категория. Дефиниции съгласно ЗСч, НСС и МСС

В икономическата теория и счетоводната наука понятието „разход“ има многопластово значение. От икономическа гледна точка разходът представлява съзнателно и целенасочено потребление на живи и материализирани фактори на производството (суровини, материали, труд, дълготрайни активи) с цел създаване на нов продукт, предоставяне на услуга или постигане на определен полезен ефект. В счетоводството обаче разходът се дефинира много по-строго през призмата на неговото влияние върху имущественото и финансовото състояние на предприятието. Според Общата рамка за изготвяне и представяне на финансови отчети, разходите са намаляване на икономическите изгоди през отчетния период под формата на изтичане или намаляване на активи или калкулиране на пасиви, което води до намаляване на собствения капитал, освен това, което е свързано с разпределения между собствениците.

Тази дефиниция ясно разграничава счетоводния разход от простото плащане (паричния поток). Едно предприятие може да извърши плащане за закупуване на материали, но това плащане представлява трансформация на един актив (парични средства) в друг актив (материали), а не разход в момента на плащането. Разходът възниква тогава, когато тези материали бъдат вложени в производството и тяхната икономическа изгода бъде изконсумирана. Съгласно българския Закон за счетоводството и приложимите Национални счетоводни стандарти (специално НСС 1), признаването на разходите се подчинява на два фундаментални счетоводни принципа: принципът на текущото начисляване и принципът на съпоставимост между приходите и разходите. Принципът на текущото начисляване изисква ефектите от стопанските операции и други събития да се признават в момента на тяхното възникване, независимо от момента на получаването или

плащането на паричните средства, и да се включват във финансовите отчети за периода, за който се отнасят. Принципът на съпоставимост изисква разходите, извършени във връзка с определен приход, да се признаят в периода, през който се признава съответният приход, за да се изчисли обективният краен финансов резултат (печалба или загуба).

Международните стандарти (МСС/МСФО) допълват тези концепции, като наблягат на критериите за признаване. Един разход се признава в отчета за приходите и разходите, когато е налице намаление на бъдещите икономически изгоди, свързано с намаление на актив или увеличение на пасив, което може да бъде надеждно измерено. Това означава, че признаването на разхода върви ръка за ръка с надеждността на неговата оценка. Ако дадено събитие води до изтичане на ресурси, но неговата стойност не може да се определи с достатъчна степен на сигурност, счетоводството не може да регистрира текущ разход, а ситуацията се разглежда по правилата за условни пасиви или провизии (НСС 37 / МСС 37). Разбирането на тези тънки дефинитивни граници е критично важно за дипломанта и за всеки счетоводител, тъй като неправилното признаване пряко изкривява данъчната основа по Закона за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО) и води до финансови санкции.

1.2. Класификация на разходите за целите на финансовото счетоводство

За целите на финансовото счетоводство, което е строго регламентирано и има за цел да предостави информация на външни потребители (държавни органи, банки, инвеститори), разходите се класифицират по два основни признака: по икономически елементи и по функционално предназначение. Класификацията по икономически елементи отговаря на въпроса „Какво е изразходвано?“ без оглед на това къде и за какво точно е използвано. Тя разпределя разходите на базата на техния еднороден икономически характер. Тази класификация е еднаква за всички предприятия, независимо от техния отрасъл и предмет на дейност, и включва: разходи за материали, разходи за външни услуги, разходи за амортизация, разходи за заплати (възнаграждения), разходи за осигуровки, разходи за данъци, такси и други подобни плащания, както и други оперативни разходи. Тя служи за попълване на първата част на Отчета за приходите и разходите по двустранна форма и дава глобален поглед върху ресурсната структура на фирмата.

Втория основен признак във финансовото счетоводство е класификацията по функционално предназначение, която отговаря на въпроса „За какво са направени разходите?“. Тук разходите по икономически елементи се прегрупират и разпределят по

направления в зависимост от тяхната роля в дейността на предприятието. Тази класификация включва: основни производствени разходи (формиращи производствената себестойност на продукцията), общопроизводствени разходи (свързани с управлението и обслужването на производството като цяло), разходи за организация и управление (административни разходи за общофирмено управление) и разходи за продажба (свързани с реализацията, маркетинга, транспорта на готовата продукция). Тази структура е в основата на калкулирането на себестойността и е изключително важна за определяне на брутния марж от продажбите. Българското счетоводно законодателство изисква паралелното поддържане и на двата вида класификации, което се постига чрез системно организирано счетоводно отчитане с използване на сметки от група 60 (по елементи) и последващото им релокиране в сметки от група 61 (по функционално предназначение).

1.3. Класификация на разходите за целите на управленското счетоводство

Докато финансовото счетоводство се фокусира върху минали събития и външно отчитане, управленското счетоводство е насочено изцяло навътре към вземането на управленски решения, планирането и контрола. За неговите цели разходите се класифицират по съвсем различни критерии. Най-важният сред тях е зависимостта на разходите от обема на производството или продажбите. Според този признак разходите се делят на условно-променливи (вариабилни) и условно-постоянни (фиксирани). Условно-променливи са тези разходи, чийто общ размер се променя правопропорционално (или близко до това) с промяната в обема на произвежданата продукция. Типичен пример са разходите за суровини, основни материали, технологична енергия и сделната работна заплата на производствените работници. На единица продукция тези разходи остават относително постоянни, но общата им сума расте с нарастване на производството.

Условно-постоянните разходи, от своя страна, остават непроменени в общия си размер при промяна на производствения обем в рамките на определен мащаб на дейност (т.нар. релевантен диапазон). Примери за такива разходи са наемите на сгради, застраховките, линейните амортизации на машини и административните заплати. Интересна и важна за мениджмънта особеност е, че изчислени на единица продукция, условно-постоянните разходи намаляват с увеличаване на обема на производството. Това е икономическият ефект от мащаба – колкото повече единици се произвеждат, толкова по-малка част от постоянните разходи се пада на една единица, което намалява себестойността и увеличава конкурентоспособността на фирмата. Управленското счетоводство изследва и

смесените разходи (полупроменливи), които съдържат както постоянна, така и променлива компонента (например сметки за телефон и електроенергия, които имат постоянна абонаментна такса и променлива част според потреблението).

Друг ключов класификационен критерий в управленското счетоводство е начинът на включване на разходите в себестойността на конкретен продукт или услуга. Спрямо този критерий те се делят на преки (директни) и непреки (индиректни/косвени). Преки са разходите, които в момента на тяхното възникване могат директно, недвусмислено и икономически целесъобразно да бъдат отнесени към конкретна калкулационна единица (продукт, поръчка, клиент). Косвени са разходите, които са свързани с производството на няколко вида продукти едновременно или с дейността на предприятието като цяло. Те не могат да се отнесат директно и затова се натрупват по междинни сметки (общопроизводствени), след което се разпределят по избрана от предприятието база (например пропорционално на машинни часове, отработени човекочасове или преки разходи за материали). Точното определяне на базите за разпределение е съществен момент, тъй като субективният избор на база може да доведе до изкривена себестойност на отделните продукти, което да подведе мениджмънта да спре печеливш продукт или да стимулира губещ.

ГЛАВА II: СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА РАЗХОДИТЕ ЗА ОПЕРАТИВНА ДЕЙНОСТ

2.1. Организация на отчитането на разходите по икономически елементи (Група 60)

Текущото счетоводно отчитане на разходите за оперативна дейност в българската практика започва задължително от сметките от група 60 „Разходи по икономически елементи“. Тази група е методическо ядро на финансово-счетоводния процес и осигурява спазването на принципа за еднородност на разходите. Всички сметки от група 60 са активни, оперативно-процедурни сметки. Те се дебитират при възникване на съответния разход срещу кредитиране на сметки за активи (група 30 Материали, група 50 Парични средства), сметки за разчети (група 40 Доставчици, група 42 Персонал) или сметки за корективи. В края на отчетния период сметките от група 60 се кредитират изцяло и се закриват (трансферират) срещу дебитиране на сметките от група 61 „Разходи за дейността“ или директно в сметка 123 „Печалби и загуби от текущата година“ в някои специфични непроизводствени структури. По този начин сметките от група 60 нямат начално и крайно салдо, те са транзитни.

Нека разгледаме по-подробно съдържанието на основните сметки в групата. Сметка 601 „Разходи за материали“ обхваща стойността на вложените в дейността основни и спомагателни суровини, материали, горива, резервни части, канцеларски консумативи, работно облекло и малоценни предмети. Изписването на материалите става по един от разрешените от НСС 2 методи: среднопретеглена стойност, първа входяща - първа изходяща (FIFO) или конкретно определена стойност. Сметка 602 „Разходи за външни услуги“ отразява стойността на получените от външни организации услуги, необходими за функционирането на фирмата – наеми, транспортни разходи, съобщения (телефон, интернет), текущи ремонти, консултантски, правни и одиторски услуги, реклама и охрана. Сметка 603 „Разходи за амортизация“ служи за отразяване на начисленото износване на дълготрайните материални и нематериални активи съгласно одобрения от фирмата Амортизационен план и изискванията на НСС 4.

Сметки 604 „Разходи за заплати“ и 605 „Разходи за осигуровки“ са неразривно свързани. По дебита на сметка 604 се отразяват всички начислени брутни възнаграждения на персонала по трудови, граждански и управленски договори, включително основни заплати, доплащания за извънреден труд, нощен труд, прослужено време и платени

отпуски. По дебита на сметка 605 се начисляват разходите за осигурителни вноски за сметка на работодателя за фондовете на ДОО (Държавно обществено осигуряване), ДЗПО (Допълнително задължително пенсионно осигуряване) и НЗОК (Национална здравноосигурителна каса). Сметка 607 „Разходи за данъци, такси и други подобни плащания“ обхваща данъци, които са за сметка на предприятието и не са корпоративен данък върху печалбата – например данък върху превозните средства, данък върху недвижимите имоти, местни такси за битови отпадъци. Сметка 609 „Други разходи“ е събирателна за специфични оперативни разходи като командировки, глоби, неустойки, фири, брак и провизии за вземания.

2.2. Разпределение и отчитане на разходите по функционално предназначение (Група 61)

След като разходите са акумулирани по своя икономически характер в група 60, те трябва да бъдат прегрупирани по тяхното функционално предназначение и място на възникване. Това се извършва в сметките от група 61 „Разходи за дейността“. Тази група включва сметки като 611 „Разходи за основна дейност“, 612 „Разходи за спомагателна дейност“, 614 „Разходи за организация и управление“ и 615 „Разходи за продажба“. Процесът на релокация се извършва чрез счетоводната статия: Дебит сметки от група 61 / Кредит сметки от група 60. Основната методологическа задача тук е точното калкулиране на себестойността. Под себестойност се разбира съвкупността от производствени разходи, направени за създаването на единица продукт или услуга. В себестойността по закон (НСС 2) се включват само преките производствени разходи (материали, труд, осигуровки) и систематично разпределената част от косвените (общопроизводствени) разходи.

Сметка 611 „Разходи за основна дейност“ е централна за производствените предприятия. По нейния дебит се събират всички разходи, свързани директно с производствения процес. В края на месеца, въз основа на складови разписки за заприходяване на готова продукция, сметка 611 се кредитира срещу дебитиране на сметка 303 „Готова продукция“ по фактическа производствена себестойност. Ако в края на отчетния период по сметка 611 остане дебитно салдо, то представлява стойността на незавършеното производство, което се отразява в Баланса на предприятието като текущ актив. Сметка 612 „Разходи за спомагателна дейност“ отчита разходите на обслужващите звена (например собствена ремонтна работилница, автотранспортно звена, парна централа). Разходите от сметка 612 впоследствие се разпределят и се включват в сметка 611, 614 или 615 в зависимост от това кои звена са консумирали услугите на спомагателната дейност.

2.3. Счетоводно отчитане на разходите за организация и управление и разходите за продажба

Две много важни направления на функционалното разпределение на разходите са административното обслужване и търговската реализация. Сметка 614 „Разходи за организация и управление“ (често наричана административни разходи) събира разходите, свързани с цялостното ръководство, управление и администрация на предприятието. Тук се отнасят заплатите и осигуровките на управителите, счетоводния персонал, юристите, ТРЗ специалистите, разходите за поддръжка на административни сгради (офиси), офис консумативи, амортизация на компютри и автомобили, използвани от администрацията. Важно счетоводно правило съгласно НСС и МСС е, че разходите за организация и управление не участват във формирането на производствената себестойност на продуктите. Те се разглеждат като „периодични разходи“ и в края на отчетния период се изписват директно за намаляване на финансовия резултат: Дебит сметка 123 / Кредит сметка 614.

Сметка 615 „Разходи за продажба“ обхваща всички разходи, извършени след като продукцията е напълно готова и е заприходена в склада, и които са свързани с нейното пласиране на пазара. Това включва разходи за рекламни кампании, участие в панаири и изложения, маркетингови проучвания, опаковка и подготовка за експедиция, транспортни разходи до клиента (ако са за сметка на продавача), заплати и комисионни на търговските агенти и поддръжка на фирмени магазини или шоуруми. Подобно на административните разходи, разходите за продажба също са периодични разходи. Те не се включват в себестойността на складовите наличности, тъй като не добавят стойност към процеса на създаване на продукта, а към неговата реализация. В края на отчетния период сметка 615 се закрива изцяло срещу дебита на сметка 123 „Печалби и загуби от текущата година“.

ГЛАВА III: СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА ФИНАНСОВИТЕ, ИЗВЪНРЕДНИТЕ РАЗХОДИ И РАЗХОДИТЕ ЗА БЪДЕЩИ ПЕРИОДИ

3.1. Икономическа същност и счетоводно отчитане на финансовите разходи (Група 62)

Освен разходите за оперативна дейност, бизнес процесите в предприятието генерират и разходи, свързани с финансирането на дейността, капиталовата структура и операциите с финансови инструменти и валута. Те се обособяват като финансови разходи и се отчитат чрез сметките от група 62 „Финансови разходи“. Финансовите разходи имат съществено значение за инвеститорите, тъй като показват цената на привлечения капитал и ефективността на управление на валутните и пазарните рискове. В структурата на тази група влизат няколко основни сметки: 621 „Разходи за лихви“, 624 „Разходи за валутни операции“, 625 „Разходи от последващи оценки на финансови инструменти“ и 629 „Други финансови разходи“.

Сметка 621 „Разходи за лихви“ отразява начислените лихви по ползвани краткосрочни и дългосрочни банкови кредити, лихви по облигационни заеми, както и лихвения компонент при договори за финансов лизинг съгласно НСС 17. Текущото начисляване на лихвите става всеки месец, независимо от погасителния план: Дебит сметка 621 / Кредит сметка 496 „Разчети по лихви“ или сметки за банкови кредити. Сметка 624 „Разходи за валутни операции“ отразява отрицателните курсови разлики, които възникват при уреждане на парични позиции в чуждестранна валута или при преоценка на валутни наличности и разчети по централния курс на БНБ към датата на баланса. Сметка 625 се използва за отразяване на загуби от намаление на стойността на ценни книжа, акции и други финансови активи при тяхната последваща оценка по справедлива стойност. В края на годината всички сметки от група 62 се закриват срещу дебита на сметка 123.

3.2. Същност и отчитане на разходите за бъдещи периоди (Сметка 651)

Разходите за бъдещи периоди представляват специфичен счетоводен регулатор, който гарантира стриктното спазване на принципа за текущо начисляване и съпоставимост. Много често предприятието извършва плащане и получава документ за разход в текущия месец или година, но този разход икономически обслужва дейността през следващи отчетни периоди. Ако целият този разход се признае веднага, финансовият резултат за текущия месец ще бъде неоправдано занижен, а резултатът за следващите месеци – завишен. За избягване на това изкривяване се използва активната балансова сметка 651

„Разходи за бъдещи периоди“. Типични примери са: платени в аванс годишни застраховки (Гражданска отговорност, Каско), предплатени наеми за месеци напред, абонаменти за списания, софтуерни лицензи (SaaS), разходи за ресертификация по ISO или разходи за мащабни подготвителни дейности преди стартиране на ново производство.

Счетоводната технология включва два етапа. Първи етап – първоначално натрупване: при получаване на фактурата за предплатената услуга тя се осчетоводява по дебита на сметка 651 срещу кредита на сметка 401 „Доставчици“. Втори етап – текущо разсрочване (погасяване): всеки месец, през който услугата реално се консумира, част от сумата се прехвърля в текущите оперативни разходи чрез статията: Дебит сметки от група 60 (например 602 или 609) / Кредит сметка 651. Разпределението обикновено става по линейния метод – общата сума се разделя на броя на месеците, за които се отнася. По този начин в Баланса по сметка 651 остава салдо, което показва все още неабсорбираната част от разходите, класифицирана като краткосрочен или дългосрочен нематериален актив в зависимост от времевия хоризонт.

3.3. Извънредни разходи - съвременни аспекти в контекста на промените в счетоводните стандарти

Понятието „извънредни разходи“ претърпя сериозна еволюция в международната и националната счетоводна практика. В миналото към извънредните разходи се отнасяха широк спектър от събития. Днес, в съответствие с тенденциите за ограничаване на субективизма при формиране на финансовия резултат, Международните счетоводни стандарти (IAS 1) изцяло забраниха представянето на каквито и да е елементи на приходите и разходите като „извънредни“ в самите финансови отчети или в пояснителните бележки. Националните счетоводни стандарти в България обаче все още запазват известна самостоятелност по този въпрос, но дефинират извънредните разходи изключително тясно. Това са разходи, възникнали в резултат на събития или операции, които са ясно разграничени от обичайната дейност на предприятието, поради което не се очаква те да се повтарят често или регулярно.

Към извънредните разходи (отчитани по сметки от група 63 или сметка 691 в зависимост от индивидуалния сметкоплан) се отнасят единствено последствията от непреодолима сила, природни бедствия (наводнения, земетресения, пожари), масови аварии, военни конфликти или принудителни отчуждавания на имущество от държавата. При възникване на такова събитие предприятието отписва унищожените активи по

балансова стойност: Дебит сметка Извънредни разходи / Кредит сметки за ДМА (група 20) или Материали (група 30). Всички останали непредвидени оперативни събития, като глоби от НАП, съдебни загуби или фири, днес задължително се класифицират като текущи оперативни разходи в сметка 609, за да не се манипулира показателят за оперативна печалба на предприятието.

ГЛАВА IV: ДОКУМЕНТИ, СЧЕТОВОДНИ СМЕТКИ, СТОПАНСКИ ОПЕРАЦИИ И СЧЕТОВОДНИ ЗАПИСВАНИЯ

4.1. Документооборот при отчитане на разходите - първични и вторични счетоводни документи

Счетоводното отчитане е строго документално обоснован процес. Съгласно чл. 4 от Закона за счетоводството, стопанските операции се регистрират въз основа на първични счетоводни документи, които отразяват вярно и честно документооборота. Всеки документ трябва да съдържа задължителни реквизити: наименование, номер, дата на издаване, наименование и данни на субектите (БУЛСТАТ/ЕИК, адрес), предмет и количествено-парично изражение на операцията, както и подписи на лицата. При отчитане на разходите се използва широк спектър от първични документи. За разходите за материали основните документи са Искане за изписване на материали, Лимитна карта и Складова разписка. За разходите за външни услуги основен документ е Фактурата, придружена от Приемо-предавателен протокол за извършена работа. За разходите за персонал се съставят Рекапитулация на заплатите, Разплащателна ведомост, Болнични листове и Заповеди за отпуски.

За разходите за амортизация се изготвя Амортизационен план и Месечна ведомост за начислени амортизации. При командировки – Заповед за командировка и Отчет за извършените разходи с прикачени фискални бонове. Въз основа на тези първични документи в счетоводния софтуер се генерират вторични счетоводни документи – Журнали за разходите, Мемориални ордери, Оборотни ведомости и Главна книга. Текущият контрол върху документооборота гарантира, че няма да бъдат допуснати фиктивни разходи, които биха послужили за неоправдано намаляване на корпоративния данък, което е обект на строги проверки от органите по приходите.

4.2. Характеристика на прилагания сметкоплан

За целите на практическата разработка се използва примерен Национален сметкоплан, адаптиран за производствено и търговско предприятие. Използват се следните синтетични сметки: Група 60 „Разходи по икономически елементи“ (сметки 601, 602, 603, 604, 605, 607, 609); Група 61 „Разходи за дейността“ (сметки 611, 614, 615); Група 62 „Финансови разходи“ (сметки 621, 624); Сметка 651 „Разходи за бъдещи периоди“; Сметка 123 „Печалби и загуби от текущата година“; Сметка 302 „Материали“; Сметка 303 „Готова

продукция“; Сметка 401 „Доставчици“; Сметка 421 „Персонал“; Сметка 455 „Разчети за осигуровки“; Сметка 4532 „Начислен данък за покупките (ДДС)“.

V. РЕШЕНИЕ НА СЧЕТОВОДЕН КАЗУС – ПРЕДПРИЯТИЕ „ЗОРНИЦА“ ООД

В настоящата разработка е представено пълно научно-практическо решение на зададения счетоводен казус за предприятието „Зорница“ ООД. Съгласно разпоредбите на Закона за данък върху добавената стойност (ЗДДС), за всички получени фактури от регистрирани доставчици се начислява 20% предварителен данъчен кредит (ДДС). Операциите са отразени последователно чрез двустранно счетоводно записване съгласно изискванията на Националните счетоводни стандарти (НСС) и приложимия Национален сметкоплан.

5.1. ОСЧЕТОВОДЯВАНЕ НА СТОПАНСКИТЕ ОПЕРАЦИИ

5.1.1. Влагане на материали в производството (Искане за материали за 8 310 евро):

а) Първоначално отчитане на разхода по икономически елементи:

Дт с/ка 601 Разходи за материали – 8 310 евро

Кт с/ка 302 Материали – 8 310 евро

б) Функционално отнасяне по принадлежност към основната дейност:

Дт с/ка 611 Разходи за основна дейност – 8 310 евро

Кт с/ка 601 Разходи за материали – 8 310 евро

5.1.2. Начисляване на месечни амортизации на ДМА и ДНА по направления:

Изчисления на базите:

• За основна дейност (ДМА + ДНА) = 830 + 120 = 950 евро

• За управление (ДМА + ДНА) = 250 + 180 = 430 евро

• Общ размер на начислените амортизации = 1 380 евро

а) Първоначално отчитане на разхода по икономически елементи:

Дт с/ка 603 Разходи за амортизации – 1 380 евро

Кт с/ка 241 Амортизация на ДМА – 1 080 евро

Кт с/ка 242 Амортизация на ДНА – 300 евро

б) Функционално отнасяне по принадлежност съобразно направленията:

Дт с/ка 611 Разходи за основна дейност – 950 евро

Дт с/ка 614 Разходи за управление – 430 евро

Кт с/ка 603 Разходи за амортизации – 1 380 евро

5.1.3. Начисляване на трудови възнаграждения на персонала за текущия месец:

а) Първоначално отчитане на брутните възнаграждения по икономически елементи:

Дт с/ка 604 Разходи за заплати – 35 000 евро

Кт с/ка 421 Персонал – 35 000 евро

б) Функционално отнасяне по принадлежност (производство и администрация):

Дт с/ка 611 Разходи за основна дейност – 28 000 евро

Дт с/ка 614 Разходи за управление – 7 000 евро

Кт с/ка 604 Разходи за заплати – 35 000 евро

5.1.4. Получена фактура за доставка на вода на обща стойност 1 900 евро без ДДС:

Изчисления: Данъчна основа = 1 900 евро; ДДС (20%) = 380 евро; Обща сума на задължението = 2 280 евро.

а) Перфектно първоначално отчитане на външната услуга и данъчния кредит:

Дт с/ка 602 Разходи за външни услуги – 1 900 евро

Дт с/ка 4531 Начислен данък за покупките (ДДС) – 380 евро

Кт с/ка 401 Доставчици – 2 280 евро

б) Функционално отнасяне на разхода (1 850 евро за производство и 50 евро за управление):

Дт с/ка 611 Разходи за основна дейност – 1 850 евро

Дт с/ка 614 Разходи за управление – 50 евро

Кт с/ка 602 Разходи за външни услуги – 1 900 евро

5.1.5. Получена фактура за абонамент на периодично списание, касаещ следващата година:

Изчисления: Данъчна основа = 600 евро; ДДС (20%) = 120 евро; Сума по фактура = 720 евро.

Тъй като разходът е пряко обвързан с бъдещи отчетни периоди, той се активира директно по сметка 651.

Счетоводно записване:

Дт с/ка 651 Разходи за бъдещи периоди – 600 евро

Дт с/ка 4531 Начислен данък за покупките (ДДС) – 120 евро

Кт с/ка 401 Доставчици – 720 евро

5.1.6. Получена фактура за извършен основен ремонт на производствено оборудване:

Изчисления: Данъчна основа = 15 000 евро; ДДС (20%) = 3 000 евро; Обща стойност = 18 000 евро.

• Текуща част за годината (1/3 от 15 000) = 5 000 евро.

• Бъдеща част за следващите две години (2/3 от 15 000) = 10 000 евро.

а) Завеждане на цялата стойност на ремонтната услуга като разход за бъдещи периоди:

Дт с/ка 651 Разходи за бъдещи периоди – 15 000 евро

Дт с/ка 4531 Начислен данък за покупките (ДДС) – 3 000 евро

Кт с/ка 401 Доставчици – 18 000 евро

б) Признаване на съответната текуща част като разход по икономически елементи:

Дт с/ка 602 Разходи за външни услуги – 5 000 евро

Кт с/ка 651 Разходи за бъдещи периоди – 5 000 евро

в) Отнасяне на текущия разход по функционално предназначение (основна производствена дейност):

Дт с/ка 611 Разходи за основна дейност – 5 000 евро

Кт с/ка 602 Разходи за външни услуги – 5 000 евро

5.2. ОТКРИВАНЕ, ЗАВЕЖДАНЕ И ПРИКЛЮЧВАНЕ НА СЧЕТОВОДНИТЕ СМЕТКИ

Сметките от групи 60 и 61 са операционни и се откриват без начално салдо (НС = 0). Съгласно изискванията, сметките се приключват в края на отчетния период. За пълното закриване на сметка 611 се приема счетоводното допускане, че произведената продукция е напълно завършена и се заприходява в склада по нейната фактическа производствена себестойност.

Т-сметка: с/ка 601 Разходи за материали

Дебит (Дт)	Кредит (Кт)
Начално салдо (НС): 0	
Оп. 1) Вложени материали: 8 310 евро	Оп. 1) Отнасяне по предназначение: 8 310 евро
Дебитен оборот (До): 8 310 евро	Кредитен оборот (Ко): 8 310 евро
	Крайно салдо (КС): 0 (Приключена)

Т-сметка: с/ка 611 Разходи за основна дейност

Дебит (Дт)	Кредит (Кт)
Начално салдо (НС): 0	
Оп. 1) Вложени материали: 8 310 евро Оп. 2) Начислени амортизации: 950 евро Оп. 3) Начислени заплати: 28 000 евро Оп. 4) Разход за вода: 1 850 евро Оп. 6) Текуща част ремонт: 5 000 евро	
	Приключване: Заприходяване на готова продукция по фактическа себестойност към сметка 303: 44 110 евро
Дебитен оборот (До): 44 110 евро	Кредитен оборот (Ко): 44 110 евро
	Крайно салдо (КС): 0 (Приключена)

Калкулационна бележка за фактическата себестойност по сметка 611:

8 310 (материали) + 950 (амортизация) + 28 000 (заплати) + 1 850 (вода) + 5 000 (ремонт) = 44 110 евро общо производствени разходи.

Заключително счетоводно записване за закриване на сметката:

Дт с/ка 303 Готова продукция – 44 110 евро

Кт с/ка 611 Разходи за основна дейност – 44 110 евро

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разработването на настоящия дипломен проект позволява да се направят няколко изключително важни теоретични и практически извода относно функционирането на счетоводната система при отчитането на разходите. Първо, разходите са сложна и динамична икономическа категория, която изисква стриктно спазване на законовите дефиниции и международно признатите принципи – текущо начисляване и съпоставимост. Всяко отклонение от тях води до нарушаване на верността на финансовите отчети. Второ, правилната класификация на разходите по икономически елементи и функционално предназначение осигурява двуизмерен поглед върху разходната политика на фирмата, което помага както на външните анализатори, така и на вътрешния мениджмънт при управление на себестойността.

Трето, съвременният счетоводител трябва да притежава дълбоки познания не само в оперативното отчитане (група 60 и 61), но и в правилното третиране на разходите за бъдещи периоди и финансовите инструменти, тъй като те имат директен ефект върху ликвидността и пазарната оценка на фирмата. Направеният практически казус доказа, че чрез прецизно изграден сметкоплан и автоматизиран документооборот предприятието може да постигне перфектна прозрачност, бързина на обработката на данните и пълна данъчна съвместимост, което е гаранция за дългосрочна стабилност и просперитет в съвременния бизнес свят.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Закон за счетоводството на Република България.

2. Закон за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО).

3. Национални счетоводни стандарти (НСС) – по-специално НСС 1, НСС 2, НСС 4.

4. Международни счетоводни стандарти (МСС / МСФО).

5. Душанов, И., Димитров, М. „Курс по счетоводство на предприятието“, София, 2022.

6. Трифонов, Т. „Управленско счетоводство и калкулиране на себестойност“, Варна, 2021.

7. Счетоводни статии и периодични издания на списание „Актив“ и „Български счетоводител“.